

CUVÂNT ÎNAINTE

Cu câțiva ani înainte de 1900 zilele erau încă pătoare. Oamenii vibrau ca firele de telegraf, erau optimiști și credeau, ca niciodată înainte și ca niciodată după, în puterea științei, în progres și-n *viitor*. Anul Nou devenise, de aceea, cel mai important moment: începutul, mereu reluat, al viitorului.

Textura lumii permitea orice gând nebunesc și, adesea, gândurile nebunești ajungeau realitate.

România era în Europa, iar Capitala ei ajunsese un oraș cosmopolit, care făcea mari eforturi să se organizeze și să se civilizeze. În București, spun toate documentele din epocă, nu apuca *niciodată* să te plictisești, nici ziua, nici noaptea.

Firele sensibile se temeau de pericole neștiute. Un bărbat se apăra cu bastonul de lumina electrică. O femeie a refuzat cu îndârjire să se lase fotografiată de fiul ei, deși a permis să fie pictată. Nevrozele se transformau în poezie, durerea și opiul mergeau mână-n mână. Tuberculoza, sifilisul, murdăria fie ucideau, fie lăsau răni în trup și-n suflet. Răul nu dispăruse din lume, iar ignorarea lui nu era cea mai

bună metodă de a pregăti viitorul. Erau oameni care luptau cu el.

Ziarele își descoperiseră puterea și, deja, se putea muri pentru cuvântul scris. Și deja cuvântul scris îi trăda. Banii erau o problemă, dar nu un scop, și erau destui oameni gata să-și sacrifice toți banii de dragul unei idei frumoase. Copiii îi imitau de timpuriu pe oamenii mari, oamenii mari se purtau uneori ca niște copii, iar curiozitatea față de viață era o bucurie care nu dispărea la nici o vârstă.

Înainte de 1900 omul credea că Dumnezeu îl vrea nemuritor, în sensul cel mai concret al cuvântului. Nimic nu părea imposibil și nici nu era. Toate utopiile erau permise. Iar *jocul cu timpul* a fost întotdeauna cea mai frumoasă dintre ele. În rest, oamenii semănau destul de bine și în toate privințele cu cei care i-au precedat și cu cei care i-au urmat.

Cu câțiva ani înainte de 1900 zilele erau încăpătoare și oamenii visau la lumea noastră.

Visau la noi.

*Pentru că ceea ce vrei este viața aceea,
și asta, și alta – le vrei pe toate.*
(Miguel de Unamuno, iulie, 1906)

VINERI 19 DECEMBRIE

O zi cu evenimente

1

 mi place să citesc în trăsură. Mama mă ia la rost, papă, care nu uită nici în familie că-i Domnul doctor Leon Margulis, medic primar cu cabinet în str. Sf. Ionică nr. 8, „în dosul Teatrului Național“, zice că-mi stric ochii și-o să nasc copii cu vederea slabă. Însă eu sunt încăpățânată și tot îmi iau cartea cu mine. Pe vremea lor or fi avut mai mult timp de citit și de multe altele, dar noi, cei mai tineri, trebuie să ne chivernisim bine orele. Abia așteptam să văd ce mai face Becky din *Vanity Fair*. Deși, la drept vorbind, cred că eu semăn mai mult cu proasta de Amelia, și-o să iubesc toată viața cine știe ce ticălos. Azi n-am avut noroc cu cititul. Mai întâi pentru că-mi înghețau mâinile. Apoi, de cum ne-am suit în trăsură, mama și papa l-au tocat mărunț-mărunț, cum toacă bucătăreasa noastră pătrunjelul, pe necunoscutul cules de Petre din zăpadă, azi-diminează, aproape de pădurea Băneasa, în câmp, la lacuri. A fost dus în arest la Prefectura de Poliție. Mama, care e la zi cu absolut totul, zice că-i scăpat de la balamuc, că sigur a înnebunit de prea multă învățătură. Și s-a uitat amenințător la mine: „Așa o să pățești și tu dacă citești toată ziua!“ Apoi s-a uitat la

papa: „E timpul ca Iulia să se gândească la un bărbat cumsecade cu care să se mărite!“ Papa l-a consultat pe străin la rugămintea lui Costache, prietenul nostru de la Poliție, și zice că nu-i vagabond, chiar dacă e îmbrăcat cu niște haine neînchipuit de ciudate. O fi clown, la circ. Altfel curat, nici un cusur „fiziologic“, în afară de faptul că, într-adevăr, vorbește uneori în dodii. Dar, dacă-i nebun, e unul cultivat, „rotunjește frumos vorbele“. Însă când papa l-a întrebat dacă n-are tuberculoză omul s-a uitat la el batjocoritor, părea scos din fire, și i-a răspuns jignitor: „Ești un actor de două parale!“ Papa a replicat, serios, cum e el în orice situație: „Domnule, vă rog, nu sunt actor, ci medic!“ A adăugat că plămâni îi sună puțin înfundat, e foarte palid, dar boală serioasă nu-i găsește. Atunci bărbatul s-a calmat și i-a spus că vrea să fumeze, papa, care e contra acestui obicei, i-a adus totuși tutun fin și foiță de pe masa lui Costache, dar zice că, după o căutătură sălbatică, arestatul i-a întors pur și simplu spatele. Nu-i un om bine crescut! I-au reținut valiza pentru cercetări, o cutie argintie, ca un *safe*, și asta arată c-ar putea să fie vreun falsificator de bani, dar lui i-au dat drumul după numai o oră de arest și un scurt interogatoriu luat de conu Costache. Când s-a văzut liber, a șters putina imediat. Însă îl urmărește discret cel mai bun vizitiu al Poliției.

— Câți ani are? a pus mama întrebarea ei favorită.

— A declarat 43, păi asta ar însemna cu patru mai puțin ca mine, dar eu zic că minte, nu-i dau mai mult de 30-35. Zice că-i gazetar și că-i născut aici. Dan Kretzu. M-a mirat că se poartă ras complet, cum vezi doar la actorii care joacă rol de femeie. Hm!

Și papa și-a mângâiat fuiorul firav de barbă blonzie ca mătasea porumbului, suferința lui de-o viață.

— O să aflăm mai multe mâine, la cină, că l-am invitat pe conu Costache.

Papa a observat că sunt aprinsă la față și mi-a pus imediat mâna pe frunte, să vadă dacă n-am febră. Pentru el totul are cauze concrete, trupești, să n-audă de suflet. Cu toate că mama l-a mai descusut o vreme, eu am preferat, fiindcă mi se încălziseră mâinile, să-mi scot o mănușă și să mă întorc la Becky. Ce-mi place la ea e că, exact ca mine, știe și franceză, și engleză. Ce nu-mi place e că, exact ca mine, are *green eyes*. Mi-aș fi dorit ochi căprui, ca Jacques, și păr blond, ca Becky, dar se vede că modelul lipsea din fabrică, acum 21 de ani, așa că mă mulțumesc cu părul negru. Oare de ce din aceiași părinți, ambii cu ochi căprui, un copil iese la fel ca ei, iar altul cu ochi verzi sau albaștri? Până la Anul Nou vreau să termin cartea, așa că o să încerc să scriu mai rar în jurnal. Mai sunt 12 zile și câteva ore.

Bucureștenii aveau o zi bună. Ninsese, până la sfârșitul anului mai erau 12 zile, până la sfârșitul zilei, 12 ore. Albul, care se întindea de la un capăt la altul al orașului, de la Palatul Cotroceni la mahalaua Obor și de la cimitirul Șerban Vodă până la rondurile de la Șosea, și-apoi mai departe, în cele patru zări, se topea în soarele amiezii. Țurțurii păreau dați cu ulei și începeau, ici-colo, să picure în capul trecătorilor. Străzile erau destul de animate, cum sunt mereu în zilele dinaintea Crăciunului. Cu ochii pe sus, ca să nu-l ude, Nicu se pomeni întins în zăpadă, supărat ca atunci când se trezea cu fața la cearșaf.

— Vasăzică mata' iar ai căzut! a spus cu glas tare băiatul, scuturându-și chipiul roșu, de comisionar. Ți-am zis *de-atâtea*

ori să te uiți pe unde calci, bombăni cu vocea lui mică, dar cu un ton de bătrân prost dispus. De anul trecut, de când mergea la școală, tonul acesta de învățător i se lipise de limbă și nu mai scăpa de el. Obiceiul de a vorbi cu el însuși îl deprinsese însă de când se știa, pentru că, spre marea lui necaz, n-avea frați, cum au alți copii. S-ar fi mulțumit și cu o soră, la o adică. Își scutură zăpada de pe surtuc, privi cu ciudă spre ghețușul pe care alunecase și ajunsese, tropăind, lângă ceasul cu dorobanț, plasat peste ușa ziarului *L'Indépendance Roumaine*. La ora 12 fix, carillonul începea să cânte. Nicu se străduia să prindă întâlnirea cu dorobanțul. Nu era ușor, pentru că se orienta numai după soare și umbră. De data asta atenția băiatului se îndreptă spre altceva. Pe jos, chiar în fața lui, era un țurture splendid, de vreo doi coți lungime, numai bun de spadă. Îl culese pe loc, îi mângâie suprafața ușor vălurită fără să-i pese de răceala gheții, îl duse cu ambele mâini la șold, apoi îl ridică, tot cu două mâini, și făcu, răcnind, o mișcare de spadă spre un dușman nevăzut. Din nenorocire, țurturele, obișnuit pesemne cu mai multă liniște la marginea de acoperiș pe care crescuse, nimeri prost: un ins cu uniformă militară și baston cu cioc de argint, un domn de statură mijlocie care tocmai ieșea pe ușa clădirii cu ceas. Era mâna dreaptă a Prefectului de Poliție, Șeful siguranței publice, Costache Boerescu, aflat mereu în viteză: cosea repede-repede aerul cu picioarele lui scurte. În perioada asta era de câte două-trei ori pe zi la ziarul franțuzilor. Asta de când cu uciderea în duel a domnului Lahovary, directorul gazetei, de către „căpățânosul ăla de Filipescu“, directorul *Epocei*. Așa că numai de duel nu-i ardea domnului polițist, iritat cum era de ancheta care bătea pasul pe loc și de vocile din presă care-l persecutau tot mai tare. Ajunsese să nu-i mai suporte pe gazetari: când făcea lucruri bune nu-l băgau în seamă,

dar, îndată ce nu rezolva destul de rapid vreo chestiune, săreau la el și-l ponegreau folosind chiar vorbele lui, însă ciuntite și întoarse pe dos. De câte ori avea ocazia și erau doar bărbați de față, se răcorea numind presa „o curvă sulemenită“. De altfel, trăia singur, iar stabilimentul de la Crucea de Piatră avea pentru el tarife reduse, numai să vrea. Cunoscuse locul și ca polițist, și ca bărbat. Până să-l apuce de urechi pe dracul de copil, acesta o și luase la picior, traversând sinucigaș printre trăsuri și sănii, spre Sărindar, ocărât mai întâi de câțiva vizitii ce urcau, în șir, spre Capșa, apoi de cei de pe partea opusă, aflați în drum către Dâmbovița, și care traseră unul după altul de hamuri ca să nu se ciocnească între ei. Se uită îndărăt. Polițaiul îl onoră în aceeași clipă cu bastonul ridicat amenințător și-apoi îl lăasă în plata Domnului, luând-o spre clădirea Prefecturii, aflată la câteva minute distanță.

— Era s-o pățești. Conu Costache n-o să te uite, nu uită nimic și e viclean ca șarpele. Matale faci numai năzbătii azi, se adresează copilul unei tufe mari, pline de zăpadă, crescută pieziș, într-un loc umbrit, lângă zid. Câteva vrăbii țopăiau cu mișcări neașteptate, de glonte, de la o creangă la alta, zăboveau puțin, atingând cu pântecul albul gros al zăpezii care se risipea în scame, apoi treceau la alt nivel al tufișului, ca-ntr-o casă cu etaj. Nicu se întrebă de ce se mișcă atât, că nu păreau să caute sau să urmărească ceva, ca el, bunăoară. El avea o țintă precisă, care se și zărea înaintea lui: poarta *Universului*. Cel mai citit ziar al Bucureștilor. Mă rog, cei de la *Adevărul* spun altfel, dar ei pe toate le spun altfel. Întinse pasul, după ce, în grabă, scutură tufa de toate vrăbiile din ea.

Intră pe ușa din stânga. Portarul îi strânse mâna ca unui om mare. Nea Cercel îi spuse că trebuie să mai aștepte, pachetele nu sunt încă aduse de la „biuroul de distribuire“.

Nicu se sui pe locul lui consacrat. Era foarte mulțumit. Discuțiile cu nea Cercel erau întotdeauna instructive, pentru că portarul citea zilnic gazeta și-l punea la curent cu noutățile. Nicu îl întrebă dacă s-a hotărât ce joacă la marea loterie de Anul Nou, al cărei câștig era de 10.000 lei. Trebuia să aleagă șase cifre, iar băiatul a cerut să-și pună și el norocul lui în norocul din bilet, fără pretenție la câștig (de fapt niște bani i-ar fi prins tare bine), doar ca să dea o mână de ajutor. Nicu știa că, în ce-l privește, alege 9 și 8, adică anul care urmează, iar restul îi revenea portarului, doar că el azi se gândește, mâine se răzgândește. Nea Cercel îi răspunse și de data asta că nu-i de glumă, trebuie să mai chibzuiască. Din gazeta de astăzi avea pentru Nicu o știre mai tare decât cele cu Jack Spintecătorul, care erau până acum reginele știrilor. Portarul luă *Universul*, îl depărtă cam mult de ochi și citi rar, silabisind:

— „Di-ver-se. Știre din revista Bor-del... Bor-der-and... Bor-der-land. Planeta Marte și mar-ți-e-nii.“ Asculți? Și continuă strecurând comentarii proprii, cum făcea mereu: „Aflați dar că mar-ți-e-nii nu mănâncă carnea de animale, dar se servesc de ma-muți ca animale de transport. Căii lor sunt mari cât po-ne-ii noștri“. Cât po-ne-ii noștri? Care ponei? „Boii lor sunt mai mici – adică noi avem boi mai mari – și au un singur corn. Mar-ți-e-nii au vederea foarte pă-trun-ză-toa-re. Au învățat să sboare, dar numai la distanțe mici. Umblă pe apă cu aceeași ușurință ca pe uscat. Orice război este des-fi-in-țat pe Marte. Guvernul este the-o-cra-tic. Au două-spre-zece state. Nu au pro-pi-e-ta-te.“

— Atunci nu mă duc pe Marte. Aici am țara mea, proprietatea mea, casa mea, cu grădina mea, nevasta mea, porumbelii mei și prunii mei – a închis portarul discuția și ziarul, lămurit deplin cu marțienii.

Nicu nu era de acord. El era mai degrabă liberal. Înțelesese bine că marțienii zboară și merg pe apă și călăresc pe mamuți, pe care-i știa din desenele văzute în *Universul ilustrat*. Așa că, în privința asta, ca în multe altele, nu putea fi de aceeași părere cu nea Cercel, deși fața lui lată, cu nas borcânat de sub care creștea un pământuf de mustață, îi impunea respect. Nicu spuse împăciuitor:

— Eu, dacă s-o putea, mă duc! Mă duc să văd și, dacă n-are să fie bine, mă-ntorc îndată.

— Deocamdată fugi să duci gazetele astea! — și portarul, supărat pesemne că fusese contrazis, le trase cam brusc din mâna celui care semna Peppin Mirto, angajat ca traducător și corector, de puțin timp responsabil cu trimiterea gazetei la câțiva clienți de seamă, dacă în ea erau știri mai importante: domnul Primar Robescu, domnul director al Teatrului Național, Petre Grădișteanu, Palatul, Prefectul Poliției, Caton Lecca, directorii de la celelalte ziare, chiar de la cele cu care aveau război. Nicu făcea comisioane la *Universul*, pentru cinci lei pe lună, încasați la fiecare întâi, plus bacșișurile, pe lângă leafa lui obișnuită, de comisionar. Avea de dus mai ales pachete cu tot soiul de lucrăsoare care se vindeau chiar aici, îngrămădite claie peste grămadă jos, la administrație, și sus, în biroul directorului. De altfel pe domnul director îl găseai mai ușor acasă sau la club, decât la ziar. Treaba lui Nicu dura cel mult două ore pe zi, imediat după școală. Folosea, clandestin, partea din spate a unor birje sau chiar tramvaiul cu cai, când era mai aglomerat și putea să treacă nebăgat în seamă. Dar norocul ăsta îl avea foarte rar.

— Ce mai faci, băiete? spuse Peppin Mirto cu vocea lui sonoră, bună de operă, iar Nicu își scoase chipiul, să-l salute. Se pregătea să-i vorbească despre planurile lui pentru Marte, dar bărbatul îi întoarse pur și simplu fundul,

strigând în urmă un „Acu' să pleci!“ care răsună până-n curte. De ce te mai întreabă unii oameni ceva, dacă tot n-așteaptă răspunsul? E drept că aici, la *Universul*, vedeai numai bărbați de două ori mai grăbiți decât ceilalți cunoscuți ai lui Nicu. Un fel de marțieni, cu toții, și fără însușirile bune ale acelora! Când să iasă cu pachetul lui legat cu sfoară, fu cât pe ce să se ciocnească de un tânăr care se strecură ca o șopârlă pe ușă și-l întreabă pe nea Cercel unde poate să dea un anunț. N-avea stare, își ciocnea pumnii înmănușați unul de altul, zvâcnea din cap.

— Bu-nă zi-ua, dom-ni-șo-ru-le, spuse portarul silabisind de parcă tot mai citea.

— Bună ziua, domnișorule, îl secondă și Nicu, dar nu mai scoase chipiul.

Însă tânărul, prea agitat ca să salute, trecu la chestiune:

— Unde se dau anunțurile? S-a pierdut un portmoneu și stăpânul...

— Cu bani? se auziră deodată băiatul și portarul.

— Nu, nu cu bani...

— Bijuterii? întreabă Nicu tocmai când portarul spunea:

— Documente?

— Nu, cu un... cu o... cu altceva. Și stăpânul meu, stăpânul lui, vreau să zic, oferă bună recompensă. Locuim nu departe de biserica Icoanei, pe strada Teilor, casele cele noi la care s-a lucrat toată vara.

Și iar își ciocni pumnii.

— A doua ușă pe dreapta, scrie pe ea *Anunciuri*. Pofțiți...

În timp ce tânărul nervos, cu mișcări de șopârlă, pleca însoțit de portar, Nicu o luă spre prima lui adresă, la sediul concurenței, în strada Sărindar, măturând cu ochii, pentru orice eventualitate, zăpada drumului. Avea un scop care-l făcea să uite de plictiseala îndatoririlor zilnice și de picurii din streșini. Căuta un portmoneu în care să fie un inel

CUPRINS

Cuvânt înainte	7
Vineri 19 decembrie	
O zi cu evenimente	11
Sâmbătă 20 decembrie	
Agitație	50
Duminică 21 decembrie	
Zi bună. Cu unele excepții... ..	86
Luni 22 decembrie	
Un început de săptămână greu	104
Marți 23 decembrie	
Hazardul	132
Miercuri 24 decembrie	
Ajunul Crăciunului	154
Joi 25 decembrie	
Cadouri	177
Vineri 26 decembrie	
Noutăți	192
Sâmbătă 27 decembrie	
În vizită	206
Duminică 28 decembrie	
Revista presei	223
Luni 29 decembrie	
Timpul trece	238

Marți 30 decembrie	
Timpul stă pe loc	254
Miercuri 31 decembrie	
Viitorul și trecutul	271
Epilog	289
Anexe – 1897	293
Mircea Cărtărescu	
<i>A Thing of Beauty</i>	299